

EDITORIAL

Saulugon ang lima ka siglo sa armadong pagsukol

Sa pagsubang sa adlaw sa Abril 27, 2021, atong dumdumon ang ika-500 ka tuig sa Gubat sa Mactan, ang unang kadaugan sa taas ug nagapadayong kasaysayan sa armadong pagsukol sa katawhang Pilipino alang sa nasudnong kagawasan. Atong salduhan si Datu Lapulapu ug ang liboan pang mibarog ug mibuntog sa mga armadong langyawng manlulupig sa pagpanguna ni Ferdinand Magellan.

Ang Gubat sa Mactan usa ka taw nga simbolo sa maisugon nga pagbarog ug pagsukol sa mga katutubong Pilipino. Gipili nilang magarmas ug magdependa kaysa moyukbo ug magbayad og buhis sa langyawng hari. Gigamit nila ang ilang superyoridad sa gidaghanon ug kahibalo sa kayutaan ug kadagatan, aron wad-an og silbi ang kusgan nga armas sa langyawng manunulong ug pakyason ang sulayng pagpanakop.

Pinaagi sa armadong pagsukol, gipanalipdan nilang Lapulapu ang ilang yuta batok sa mga pwersa sa Espanya ug mga traydor sama nila Humabon ug Zula. Mibalik ang mga

pwersa sa Espanya ug gisakop ang Pilipinas isip kolonya, ang pagkambayanihon nilang Lapulapu tibuk panahon na nga magsilbing inspirasyon sa mga mosunod nga henerasyon sa mga Pilipinong makigbisog ug magarmas aron kab-oton ang kagawasan batok sa langyawng mananakop.

Sa lain-laing yugto ilalum sa kolonyal nga paghari, nagarmas ug misukol ang mga Pilipino batok sa mga madaugdaugon ug mapahimuslanon. Gisuklan nila ang pagpangilog og yuta, ang pagbayad og tributo o buhis sa hari, ang pagpangilog sa ani, ang pugos ug walay bayad nga pagpatrabaho ug ang bangis nga pagsilot. Mi-

tumaw ang mga bayaning sama nilang Lakandula, Rajah Sulayman, Palaris, Diego ug Gabriela Silang, Francisco Dagohoy ug liboan pa. Silang tanan napuno sa dili padaugdag nga diwa ni Lapulapu ug sa iyang tinguha nga mahimong gawasnon gikan sa langyawng mananakop.

Gikan sa gatusan ka mga panagalsa sa kapin 300 ka tuig nga kolonyalistang paghari sa Espanya, nagkahiusa ang mga Pilipino ilalum sa pulang bandila sa Katipunan sa pagpanguna ni Andres Bonifacio. Giasdang nila ang malukpanong gerilyng pakiggubat batok sa mga pwersang kolonyal sa Espanya ug gilingkawas ang katawhan gikan sa langyawng kontrol. Sama nga adunay Humabon nga miyukbo kang Magellan, aduna usay Aguinaldo ug adunahang ilustrado nga mitraydor sa katawhan ug misurender sa mga pwersang kolonyal sa Amerika nga bangis nga

misakmit sa kagawasan sa nasud.

Gikan Batangas hangtud Balangiga sa Samar ug sa lain-laing suuk sa nasud, mialsa ang mga Pilipino gunit ang mga pusil ug balaraw. Mabayanihon nga misukol ang mga Pilipino bisan og bangis sila nga ginasumpo sa mga mananakop nga pwersa sa US gamit ang superyor nga mga armas. Kapin usa ka milyong Pilipino ang namatay sa dagan sa armadong pagsukol sa kolonyal nga pagpanakop sa US, ug bunga sa malukpanong kagutom ug sakit sa panahon sa pagpanumpo sa unang mga tuig sa siglong 1900.

Subling misulbong ang armadong pakigbisog sa katawhang Pilipino sa pagpanguna sa karaang Partido Komunista ng Pilipinas (PKP) nga gitukod niadtong 1930. Gitukod sa karaang PKP ang Hukbong Bayan Laban sa Hapon (Hukbalahap) niadtong 1942 nga nag-asdang sa gerilyang pakiggubat batok sa mga pwersang kolonyal sa Japan. Sama sa mga milabayng armadong pag-alsa, ang Hukbalahap nag-una usa ka hukbong mag-uuma nga mikaylap sa kabanihanhan ug nagtukod og mga organo sa pagdumala sa tibuok Central

Luzon ug nagdeploy og mga yunit niini sa Manila, Southern Luzon, hangtud sa Panay ug uban pang lugar.

Nanglimbasog ang karaang Partido ug Hukbalahap sa armadong pagsukol sa mga pasistang pwersa sa Japan bisan human sa pagsurender sa mga pwersang gipangulohan sa US ug miuli ang mga tropang Amerikano niadtong 1942. Mibalik ang mga pwersang militar sa US niadtong 1945 aron subling ipahamtang ang ilang kolonyalistang gahum pinaagi sa pagpamomba ug traydor nga pag-atake sa mga Huk ug paglunsad sa walay-hunong nga mga operasyong kontra-gerilya. Tungod sa sayop nga pagpangulo sa mga lider sa karaang Partido nga nakigkunsabo sa kaaway, gidala ang Hukbalahap (nga gitawag og Hukbong Mapagpalaya ng Bayan) sa dalan sa kapildihan o pagsurender sa rehimgeng papet sa US.

Ang pagkatukod sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) niadtong 1969 mao ang subling paggunit sa armas ni Lapulapu ug pagpadayon sa armadong pagsukol sa katawhang Pilipino alang sa nasudnon ug katilingbanong kaga-

wasan. Sa pagpangulo sa Partido nga subling gitukod niadtong 1968 sa giya sa Marxismo-Leninismo-Maoismo, gidala sa BHB ang armadong pakigbisog sa bag-ong yugto ug gilapdon nga wala pa sukad naaabot sa kasaysayan sa nasud. Ginaasdang niini ang bag-ong demokratikong rebolusyon sa pagpangulo sa proletaryado, nga pagpaangat sa karaang demokratikong rebolusyon sa Katipunan.

Mikaylap sa tibuok kapupud-an ang armadong pagsukol sa katawhang Pilipino. Misubay kini sa tin-aw nga estratehikong linya sa malungtarong gubat sa katawhan aron sistematikong pakusgon ang hukbong bayan, patigbabawan sa kadugayan ang mas daku ug kusgan nga Armed Forces of the Philippines nga suportado sa US, ug ibagsak ang makihutong nga paghari sa mga imperyalista, dagkung burgesyang komprador ug dagkung agalong yutaan.

Sama sa BHB, ang tanang armadong rebolusyonaryong Pilipino kaniadto, gitamay sa mga madaugdaugon. Ginganlan sila og mga “bandido” o kaha “insurekto.” Sigurado nga kung buhi sa kasamtangan si Lapulapu o ang uban pang nag-armas ug mibarog, pagatawagong usab silang “terorista” sa mga nahadlok ug nasuko sa katawhang nag-armas.

Ang tinguha sa katawhang Pilipino alang sa nasudnong paglingkawas nga maoy mitukmod sa sunud-sunod nga mga henerasyon sa milabayng mga siglo, ang mag-armas ang nagpabiling yawing tinaguha nga mipukaw kanila nga magpadayon sa pagmartsa sa dalan sa armadong pagsukol. Sa pagsukol sa imperyalistang higante ug sa tanang armadong gaway niini, ang katawhang Pilipino ug ang ilang mga Pulang manggugubat mikutlo og inspirasyon sa armadong pagsukol ni Lapulapu ug sa kadaugan nila sa Gubat sa Mactan. Puno sa diwa sa armadong pagsukol sa tanang bayani kaniadto, lig-on ang determinasyon sa BHB ug sa tanang pwersa sa demokratikong rebolusyong bayan nga iasdang ang pakigbisog aron kaboton ang tinuod nga nasudnong kagawasan ug demokrasya. AB

ANG Bayan

Bolyum LII Ihap 8 | Abril 21, 2021

Ang *Ang Bayan* ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray, Ingles ug Espanyol. Nagadawat ang *Ang Bayan* og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.

 @prwc_info

 fb.com/editorsOFAB

 cppinformationbureau@gmail.com

Unod

Editorial: Saulugon ang lima ka siglo sa armadong pagsukol	1
Ang Gubat sa Mactan	3
Pagsukol sa masa batok sa RCSP sa Samar	4
BHB-Lanao, nakighiusa sa Ramadan	4
Mga armas, nasakmit sa BHB-Negros	4
Mga bayani sa Kalinga	4
Ayuda ug dugang suhulan, ihatag na!	5
₱100 umento sa inadlawang suhulan	5
2 ka sibilyan gipatay, 6 giaresto	6
Dugang-sweldo alang sa mga bilyunaryo	6
Pagpahimulos sa mga maglulubi	7
Sa mubong pagkasulti	8
IMF-World Bank, mangingilog og yuta	9
<i>Hate crime</i> batok sa Asian-American sa US	10
Dili mosalig sa US sa depensa	10

Ang *Ang Bayan* ginamantala duha ka hugna matag bulan sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas

Ang Gubat sa Mactan

Nagmarka ang Gubat sa Isla sa Mactan niadtong Abril 27, 1521 isip unang organisadong pagsukol sa mga Pilipino kontra sa langyawng mananakop. Tibuok kaisog nga giatubang ug gipildi nilang Datu Lapulapu ug sa mga katutubong manggugubat ang superyor nga mga armas sa mga Espanyol nga gipangulohan ni Ferdinand Magellan.

Niadtong ika-16 nga siglo sa panahon sa sayong bahin sa kapitalismo, giilugan ang kalibutan sa pipila ka ginharian sama sa Espanya, Portugal ug Britanya. Nag-unhanay ang mga magkaaway nga ginharian sa pagpadaghan sa ilang mga kolonya, pagpakaylap sa pakigpamatigayon ug pagbahinbahin sa kalibutan sa ilang gahum sa pulitika ug ekonomiya.

Sa maong sirkumstansya, misugyot ang usa ka Portuguese nga si Magellan kang Haring Carlos nga pangulohan niya sa ngalan sa Espanya ang usa ka ekspedisyon aron pangitaon ang bahandi sa Spice Islands, grupo sa mga isla nga naila karon isip Moluccas nga langkob sa Indonesia. Mahinungdanon kanhi sa Europe ang natigayon niining mga paminta, sinamon, luy-ang dilaw, luy-a ug uban pang lamas o pampahumot sa pagkaon. Dihang gitugutan sa hari, naglawig silang Magellan uban ang 250 ka tropa niadtong Agosto 1519 sakay sa lima ka barko.

Mikabat sa halos duha ka tuig ang ilang paglawig ayha sila maka-dunggo. Ug niadtong Marso 17, 1521 midunggo ang gutom nga mga byahero sa isla sa Homonhon sa Samar. Dinhi naila ni Magellan ang pipila ka lider sa mga katutubo. Gihadlok ang mga katutubo sa dalang armas sa mga langyawng armado sa 12 ka kanyon ug mga *musket* (karaang riple) nga "nagabuga og kilat ug dalogdog," 50 *crossbows* (pinalambo nga pana ug bangkaw), mga espada, hatsa ug puhaw nga taming. Bugti sa "pagkighigalaay," gibunyagan sila isip mga Kristiyano ug gipaluhod sa gahum sa hari sa Espanya ug giobligang magbayad og tributo o buhis.

Gamit ang taktikang bahinon ug harian, gimandoan ni Magellan si

Rajah Humabon, lider sa Cebu, nga pasunuron ang tanan sa iyang gahum. Niadtong Abril 26, gisugyot ni Humabon ug sa usa pa ka datu nga si Zula nga gamiton ni Magellan ang iyang pwersa aron pugson si Datu Lapulapu nga lider sa kasikbit nga isla sa Mactan.

Ayha ang tungang gabii sa Abril 26, milawig si Magellan ug ang iyang mga ginsakpan padulong sa Mactan. Gideploy niya ang iyang mga sundalo (kauban ang Italyanong si Antonio Pigafetta, nga istoryador sa byahe). Tulo ka oras ayha mosubang ang adlaw dihang midunggo sila sa Mactan. Nagpadala si Magellan og mga emisaryong katutubo. Sa mensahe ni Magellan, gisulti niyang dili sila gustong makig-away. Apan aduna siyay bahad: "Mas maayo kung mosunod mo sa kamandoan, magpabunyag isip mga Kristiyano, ug moyukbo sa gahum sa Hari sa Espanya, ug kung dili, samad ang ihatag sa among mga armas."

Wala nagpahulga si Lapulapu ug nag-ingon nga aduna usab silay mga bangkaw nga gama sa kawayan ug lig-ong mga kahoy. Gihangyo lamang nila nga paabuton ang pagsubang sa adlaw ayha sugdan nilang Magellan ang ilang pag-atake. Miuyon usab ang hambog nga si Magellan sa hangyo ni Lapulapu.

Apan dili maalam nga kumander si Magellan. Gipakaminus niya ang determinasyon sa mga katutubong misukol ug dili magpalupig sa hakog nga mga langyaw. Wala usab niya gitun-an ang kinaiya sa isla kung asa daghang mga bato ug bahura ang nahimong babag sa ilang mga barko aron makadunggo duul sa baybay. Milatas silang Magellan sa hangtud-hita nga gilawmun sa tubig aron makaabot sa layo pang baybay sa Mactan. Dihang makaabot sila sa

baybay, nakita nilang nakapormasyon na ang mga tropa ni Lapulapu sa tulo ka dibisyon. Sa banabana ni Pigafetta, mokabat ang mga ginsakpan ni Lapulapu sa 1,500 ka manggugubat.

Milanog ang makapalimbawot nga mga singgit sa mga katutubo ang misugat sa mga langyaw. Nagpabuto og mga *musket* ug namana silang Magellan.

Dihang makaabot sa yuta, gimando ni Magellan nga sunugon ang mga balay aron hadlukon ang mga katutubo. Apan labaw lang nga nasuko ang mga katutubo. Gipaulanan nila og mga pana nga adunay hilo ang mga langyaw ug mihandos sa pag-atake.

Sa atubangan ug kiliran nga plangka ang mga atake nina Lapulapu. Gipuntirya sa ilang mga bangkaw, palantig ug pana ang walay proteksyon nga mga bitiis ug tiil sa mga langyaw. Gikonsentra nila ang mga atake kang Magellan hangtud nga masamdan siya sa kamot ug bitiis. Dihang natumba si Magellan sa tubig ug wala nay kinabuhi, midagan paatras ang mga tropang langyaw. Naabtan nilang palayo na ang mga barko sa mga Espanyol.

Samtang sa baybayon sa Mactan, nagtimbaya sa kadaugan silang Lapulapu. Matud sa saysay ni Pigafetta, 12 kanila ang napatay (walo ka Europeo lakip si Magellan, ug upat ka ginsakpan ni Humabon). Mihawa sa Cebu ang nabiling mga sundalong Espanyol ug nagpadayon sa paglawig hangtud nga ilang nakaplagan ang Spice Islands. Mibalik sila sa Espanya niadtong 1522 nga duha ka barko na lang sa pagpangulo ni Kapitan Juan Elcano. AB

Nagkahiusang pagsukol sa masa sa RCSP sa Samar

Pakyas ang kapin usa ka tuig nga walay hunong nga operasyong Retooled Community Support Program (RCSP) sa Armed Forces of the Philippines sa usa ka lungsod sa Western Samar sa tinguha niining bungkagon ang lig-on nga panaghiusa sa masang mag-uuma ug ilang pagsuporta sa rebolusyon. Langkob ang maong lungsod sa natarang gerilyang gipanghinambog sa 8th ID nga "nabungkag na."

Sa maong panahon, subli-subli nga gipatawag sa mga sundalo ang mga mag-uuma sa kampo militar aron pugsong "mosurender" ug magpagamit sa reaksyunaryong hukbo isip aset o espiya. Gipugos usab sila nga mamakak, magpakana nga "mikadaog na gikan sa bukid tungod sa kalisud sa kahimtang didto," o kaha moangkong nga myembro sa yunit milisya, sa lokal nga sangay sa Partido, o sa komite sa lokal tsapter sa Pambansang Katipunan ng Magbubukid.

Sa usa ka baryo, nahiusahan sa mga residente nga wala ni usa kanila ang moadto sa kampo sa higayong subli silang ipatawag isip pagsukol sa pagpamig-ot kanila. Apan ayha niini, pipila ka hugna nga gisulod ang ilang lugar sa mga pulis ug sundalong nakasibilyan aron pabaliktaron

ang mga wala mituman sa ilang imbitasyon.

Reklamo sa tagabaryo, dili na sila makaadto sa ilang umahan sa kahadlok sa nagsubaybay nga mga pulis ug sundalo. Kumpara niadtong panahon sa *lockdown*, mas grabeng gutom ang nasinati nila tungod sa perwesyo nga gibunga sa operasyong militar.

Aron mabantayan ang mga ahente sa militar ug pulis, nagiskedyul ang tagabaryo sa tibuok hapon ug gabii nga paggagwardya. Ginapasulat nila sa *logbook* ang pangalan sa tanang mosulod sa ilang lugar. Gibutangan nila og mga kahoy ang kalsada aron babagan ang mga kotse ug motor nga ginasakyan sa mga pulis ug sundalo pasulod sa baryo. **AB**

BHB-Lanao, nakighiusa sa Ramadan

NAKIGHIUSA ANG BAGONG Hukbong Bayan (BHB)-Lanao sa pagdumdum sa katawhang Moro sa Ramadan, ang sagradong panahon alang sa mga Muslim sa tibuok kalibutan. Isip pakighiusa, miduyog sa pagpuasa ang mga Pulang manggugubat niadtong Abril 12, ang unang adlaw sa Ramadan. Ika-upat nga Ramadan na kini sukad nga gibun-ob sa rehimeng Duterte ang Marawi ug gipalayas ang mga residente dinhi. Hangtud karon, daghang Moro pa gihapon ang wala nakabalik sa syudad ug nagsalig lamang sa ayuda ug tabang sa mga internasyunal nga ahensya. Padayon pa nga migrabe ang ilang kahimtang sa mga sentro sa ebakwasyon tungod sa pandemyang Covid-19.

Taliwala sa grabeng pag-antus, padayon nga ginapalayas sa rehimen ang mga Moro sa ilang mga komunidad. Lakip kanila ang 1,500 pamilya gikan sa Barangay Pusaw, Sharif Saydona Mustafa ug 600 pamilya gikan sa Barangay Kitango, Datu Saudi Ampataun nga napugos nga magbakwit bunga sa paturagas nga pag-

pamomba ug pagpangistraping sa militar. Dugang sila sa mga bakwit nga maglisud sa pagpatuman sa Ramadan karong tuiga.

Nanawagan ang BHB-Lanao sa katawhang Moro nga padayon nga mangandoy og katilingbang gawasnon, kung asa pagatahuron ang ilang katungod sa kaugalingong paghukum.

3 mugbong armas, nakumpiska sa BHB-Negros

DUHA KA AHENTENG paniktik sa 15th IB ang napatay sa ambus sa Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Southwest Negros (Armando Sumayang Jr. Command) niadtong Abril 3 sa Sityo Cambaga, Yao-yao, Cauayan, Negros Occidental. Nakuha kanila ang usa ka .45 kalibreng pistola, usa ka 9mm Glock ug mga dokumento sa identidad. Pagkahapon, upat ka sundalo sa 15th IB ang napatay sa usa ka engkwentro sa yunit sa BHB.

Niadtong Abril 13, usa pa ka pistola ang nasakmit gikan sa aktibong ahente sa 7th Intelligence Service Unit sa Barangay Consing, E.B. Magalona, Negros Occidental.

Usa ka adlaw ayha niini, tulo ka *backhoe* ang giparalisa sa BHB-North Negros sa Barangay E. Lopez, Silay City. Gigamit ang mga *backhoe* sa operasyong kwari sa maong lugar nga nahimong bunga sa grabeng pagbaha ug pagkaguba sa kinaiyahan. Gibanabana nga mokabot sa ₱16.6 milyon ang kantidad niini nga gipanag-iyahan ni Mayor Mark Andrew Golez sa Silay City.

MGA BAYANI SA KALINGA. Gisaluduhan sa rebolusyonaryong kalihukan sa Kalinga silang Rudy Daguitan (Ka Pimpin) ug Nora Miguel (Ka Lanie), parehong mga beteranong Pulang manggugubat sa prubinsya. Napatay ang duha sa usa ka panagsangka niadtong Marso 15 sa Barangay Gawaan, Balbalan. Si Ka Pimpin, usa ka kadre militar samtang usa ka hanas nga medik si Ka Lanie. Napanday silang duha sa mga pagsulay gikan pa sa Ikaduhang Bantugang Kalihukang Pagtul-id ug subling pagpalagsik sa kalihukang rebolusyonaryo sa prubinsya. Agbi-ag dagiti bannuar ti umili!

Makatarungang ayuda ug dugang suhulan, ihatag na!

Gisugdan niadtong Abril 16 sa Kilusang Mayo Uno, katimbayayong ang mga unyon ug uban pang organisasyon sa mamumuo, ang serye sa mga protesta aron itambol ang panawagan alang sa ₱10,000 ayuda para sa tanang nawad-an og trabaho ug ₱100 kada adlaw nga subsidyo para sa mga mamumuo ug mamumuong panguma. Sa maong adlaw, nagpahigayon ang mga mamumuo og "kalam-pagan" sa Mendiola sa Manila City aron ipanawagan usab ang pagpataas sa minimum nga suhulan ngadto sa ₱750 kada adlaw. Nidntong Abril 19, nagmartsa ang kapin 100 myembro sa 10K Ayuda Network sa Quezon City aron magsumite og petisyon alang sa ₱10,000 ayuda sa 18 milyong pamilya sulod sa duha ka bulan. Sa Davao City, aduna usay padyak protesta niadtong Abril 9.

Niadtong Abril 15, nagpetisyon ang Unyon ng mga Manggagawa sa Agrikultura sa Department of Labor and Employment (DOLE) nga umenuhan sa ₱100 ang suhulan sa 10.3 milyong mamumuong panguma. Gisumite ang petisyon luyo sa pagbasura sa ahensya sa susamang petisyon sa Defend Jobs Philippines sa hinungdan nga dili niini langkob ang paghatag og "across-the-board" nga umento.

Katugbang lamang sa duha ka adlaw nga suhulan sa NCR ang ₱1,000 ayuda gikan sa kinatibuk-ang ₱23 bilyon nga gigahin sa rehimeng

Duterte nga ayuda niadtong gipahamtang niini ang duha ka semanang gipahugot nga *lockdown* sa National Capital Region ug upat pang prubinsya. Gamay kaayo kini kumpara sa ₱420 bilyong paketeng ayudang baladnon karon sa Kongreso isip Bayanihan 3 ug sa ₱1.5 trilyong pakete nga sugyot sa Ibon Foundation aron mahimong mahinungdanon ang ayuda sa nagkadaghang pamilyang gipaantus sa hilabihan ka dugay nga *lockdown*.

Sa usa ka pagtuon sa mga kabus nga komunidad sa National Capital Region nga gipagula sa Economic Policy Research Institute niadtong Di-

syembre 2020, halos tanang mga kabus nga pamilya (19 sa 20) ang nagsulting nawad-an sa trabaho o kita sa 2020. Labaw sa katunga (65%) lamang kanila ang nagsulting nakadawat og pinansyal nga ayuda. Mayor-ya (92%) sa maong mga pamilya ang nagtaho nga adunay usa o kapin usa pa ka myembro nga bulnerableng matakdan sa Covid-19 (tigulang, mandos, gagmayng bata, adunay sakit o kabilinggan.)

Subay sa senaryong mihagba og 30% ang kita sa mga kabus nga pamilya ug dili tanan nakadawat og ayuda, gibanabana sa ahensya nga midoble ang ginatawag nga *national poverty headcount ratio* (o porsyento sa populasyon nga nabuhi sa \$1.90 o ₱90 kada adlaw) gikan 16.8% niadtong 2018 ngadto 32.8% sa 2020.

Lakip sa mga mitiurok ang kahimtang sa kinabuhi ang minilyong nawad-an sa trabaho ug kita. Anaa sa 12 milyong mamumuo ang wala o kulang ang trabaho niadtong Pebrero. Wala pa dinhi ang kapin usa ka milyon nga gitangtang sa sarbey sa pwersa sa kusog pamuo sa parehong panahon.

Mayor-ya sa nakakita og trabaho sukad nga subling giablihan ang ekonomya ang anaa sa trabahong ubos ang suhulan, kontraktwal o impormal. Matud pa gihapon sa Ibon Foundation, sa 1.9 milyon nga nabalik o bagong trabaho niadtong Pebrero, 48% o 923,000 ang partaym (walay 40 ka oras kada semana) ug 23% ang nakakategoryang "adunay trabaho, apan wala sa lugar sa trabaho" (mamahimong *absent* o naka-leave tungod sa sakit o kwarantina, o napugos nga "magbakasyon" nga walay bayad tungon sa temporaryong pagisrado/pagkibhang sa mamumuo sa ginatrabahuang empresa o negosyo.)

Dakung tabang ang ₱100 umento sa suhulan

DAKUNG TABANG ALANG sa mga mamumuo ang ₱100 subsidyong dugang sa inadlawang suhulan, ilabina sa mga industriya ug serbisyong "esensyal" sa panahon sa pandemya. Daghan kanila ang walay kasiguruhan sa trabaho, nagadawat og wala pa sa inadlawang minimum, ug nakapailalum sa kahimtang nga "no work, no pay."

Lakip dinhi si Andrea, mamumuo sa usa ka restawran nga ablisirado depende sa ang-ang sa *lockdown*. Usa ka tuig na siyang kontraktwal ug nakalansang sa ₱336 ang iyang suhol.

Bentahe usab kini kang Bob, mamumuo sa ahensyang ginakontrata sa usa ka kumpanya sa *internet*, nga nagadawat lamang og ₱400 kada adlaw.

Kung tugutan, dapat gani ₱200 ang umento, matud kang Mon, usa ka *delivery rider* nga mikita og ₱500 kada araw. Sa iyang panglantaw, dili man kini imposible ilabina nga daku ang kita sa kumpanya tungod kay daghan ang nagsalig sa ilang serbisyo.

Bisan nagadawat og ₱1,300/adlaw, pabor usa sa ₱100 umento ang mamumuo sa *call center* nga si Karla. Matud niya, angayan lamang nga ihatag ang umento aron makaapas sa makabuhi nga suhulan ang mayorya sa mga mamumuo.

2 ka sibilyan gipatay, 6 giaresto sa Negros

Subling nagsabwag og teror ang giusang pwersa sa pulis ug militar sa tulo ka sityo sa Barangay Nagbinlod, Sta. Catalina, Negros Oriental niadtong Marso 29. Lima ka sibilyan ang giaresto, lakip ang 2-anyos nga bata, ug duha ang gipatay. Sama sa una nang mga kaso sa pagpangatake sa mga sibilyan, gitamnan og pusil ug armas ang mga balay sa mga biktima ug giakusahan silang mga myembro sa Bagong Hukbong Bayan (BHB).

Gipatay sa Sityo Balog sa maong barangay silang Fredo Binangkil ug Julito Solano sa reyd nga gipagawas nga engkwentro tali sa militar ug BHB. Sa mga sityo sa Payawpayawan ug Bayog giaresto ang magtiayong silang Marites ug Benjie Saingga ug ilang 2-anyos nga anak, Wilmar Jimenez ug duha pa ka mag-uuma.

Kadungan niini, gireyd sa mga pulis ang balay ni Nene Solano, lider sa Kilusang Magbubukid ng Pilipinas-Negros Oriental, ug gikulata ang iyang ugangan-lalaki.

Pagpamomba. Grabeng kahadlok ang gibunga sa unum ka hugna nga paghulog og bomba sa AFP sa mga komunidad sa mga mag-uuma ug lumad niadtong Abril 6 sa Barangay Kasapa II, La Paz, Agusan del Sur. Pipila ka beses usab na giistraping ang lasangong bahin sa lugar. Sukad pa Pebrero ginauting kay sa mga pwersa sa 60th IB ug 26th IB sa utlanan sa La Paz, Loreto ug San Luis sa Agusan del Sur ug Kapitalong sa Davao del Norte.

Pagpamatay. Gipusil patay si Jesus Pason Jr., drayber sa traysikel ug residente sa Basurahan, Barangay Mambulay, Silay City, Negros Occidental niadtong Abril 17. Myembro siya sa Pasil Homeowners Association, Inc. ug Kadamay-Negros.

Iligal nga pag-aresto. Sa Eastern Samar, giaresto sa 52nd IB silang Erwin Ramirez Mortal ug Pablito Lapesora Libanan niadtong ulahing semana sa Pebrero sa akusasyon nga mga myembro sila sa BHB. Parehong residente sa Casapa, Barangay Dinigpian, Dolores ang duha ka mag-uuma.

Sa Bohol, giaresto si Oscar Balonga, lider sa Bongbong Farmers Association niadtong Abril 7 ug gipreso sa Trinidad Police Station.

Pagdagit. Gidagit sa mga ahente sa NTF-ELCAC silang Alicia Lucena ug Sofia Bangayan, mga myembro sa Anakbayan, human gipaadto sa mga upisyal sa Barangay 483 sa Maynila sa *barangay hall* para kuno sa *randomized swab testing* niad-

tong Abril 19. Hinanali nga gibuhian si Bangayan samtang wala pa nakitan sa iyang abugado ug mga higala si Lucena. Usa si Lucena sa ginganlan kanhi sa NTF-ELCAC nga “gikidnap” sa Kabataan Party List ug Makabayan aron dautan ang mga aktibista. Anak siya sa ahente sa NTF-ELCAC ug tigpamaba sa grupong Hands Off Our Children nga si Relissa Lucena.

Red-tagging. Napugos ang mga boluntir sa “community pantry” sa Maginhawa, Quezon City ug Pandacan, Manila nga temporaryong siradan ang ilang operasyon niadtong Abril 20 human gi-red-tag sa pulis ang ilang mga aktibidad.

Ang *community pantry* usa ka porma sa pagtinabangay sa katawhan kung asa kinabubut-on nga nagahatag ang mga adunay ekstrang pagkaon ug libre kining kuhaon sa kinsamang nanginahanglan. Gisugdan ang maong inisyatiba niadtong Abril 15 nga nag-engganyo sa paglunsad sa kapin 300 pa ka susamang inisyatiba sa lain-laing bahin sa nasud.

Ayha niini, nahimong target usab sa *red-tagging* ang mga anyon sa mga empleyado sa Senado ug Korte Suprema, ug ang Alliance of Health Workers. AB

Bonus ug dugang sweldo alang sa mga bilyunaryo

TALIWALA SA MALUKPANONG disempleyo ug paghagba sa kita ug negosyo, minilyong piso ang gitahag sa nahataas nga upisyal sa pribadong mga kumpanya sa ilang mga kaugalingon sa dagaw sa mga bonus ug dugang sweldo niadtong 2020.

Duha sa unum adunay pinakadakung bonus silang Felipe Gozon ug Gilberto Duavit nga nagadawat og ₱259 milyon sa 2020, 43% nga mas taas kumpara sa 2019. Dugang dinhi ang 37% nga giusbaw sa ilang mga sweldo. Tag-as nga upisyal sa GMA 7 ang duha.

Ingonman, misaka og 12% ang sweldo ni Manuel Pangilinan ug uban

pang upisyal sa PLDT, kung asa nakapailalum ang Smart Telecommunications. Usa ka milyong piso usab ang gidugang sa kanhi nang taas nga bonus sa mga upisyal niini.

Sa pikas bahin, misaka og 6.4% ang sweldo ug bonus nilang Ernest Cu ug upat pa ka upisyal sa Globe Telecommunications ngadto sa ₱295 milyon niadtong 2020 gikan ₱277

milyon niadtong 2019.

Samtang 17 bilyunaryong Pilipino ang anaa sa listahan sa Forbes sa pinakaadunahang indibidwal sa tibuok kalibutan. Si Manuel Villar (ika-352 sa tibuok kalibutan) ang adunay pinakadakung deklaradong bahandi, sunod si Enrique Razon, Lucio Tan, Andrew Tan, managsuson nga Sy, Ramon Ang, Lance Gokongwei, Roberto Ongpin, Ricardo Po ug Edgar Sia. Sa tibuok kalibutan, ang tag-iya sa Amazon nga si Jeff Bezos pa gihapon ang numero uno. AB

Patung-patong nga pagpahimulos sa mga maglulubi

Sukwahi sa pag-antus sa mga maglulubi ang pagpakatagbaw sa mga agalong yutaan, komersyante ug monopolyong mga korporasyon. Atol sa pandemya, labaw pang mitataw ang paghuthot sa bahandi sa koprang minugna sa masang maglulubi.

Niadtong Disyembre 2020 sa usa ka baryo sa Camarines Sur, mikita lamang og ₱4,900 ang usa ka pamilyang tenante sa upat ka ektaryang kalubihan. Sa naaning 661 ka kilong kopra, 20% (o nagkantidad og ₱3,960 sa presyong ₱30 kada kilo) ang wala ginabayaran sa komersyante. Unsaman ka maayo ang pagkaluto sa kopra, arbitrario pa gihapon kining ginakaltasan sa resiko.

Nagtinabangay na lamang ang pamilya sa produksyon aron dili na manuhol. Human ikighang ang gasto sa transportasyon, mihagba ngadto sa ₱14,700 gikan sa ₱15,870 ang kantidad sa nahabiling 529 kilo. Sa tersyong bahinay, duha ka bahin sa maong kantidad ang napadulong sa agalong yutaan. Ang 1/3 nga bahin sa maglulubi (₱4,900) katugbang na lang sa ₱109 matag adlaw nga paggaigoan sa mosunod nga 45 ka adlaw sa walo-katawong pamilya.

Tungod sa sunod-sunod nga bagyong milabay niadtong katapusan sa 2020, labaw nga migamay ang kita sa mga maglulubi sa maong baryo. Nakaabag kanila ang pagpananum og mga lagutmon ug utan, ug pagduso nga iuswag ang pagbayad sa abang sa yuta sulod sa duha ka pagkopra.

Samtang naglunang sa kagutom ang mga mag-uuma sa kalubihan, patung-patong nga ganansya ang ginahakop sa agalong yutaan ug mga komersyante sa bahanding kopra nga ilang gimugna. Matud sa Philippine Coconut Authority, daku ang gikunhod sa presyo sa palitanan og kopra gikan ₱54 kada kilo niadtong Enero 2017 ngadto sa ₱13.39 kada kilo niadtong Enero 2019. Adunay mga lugar nga mikabat kini sa ₱12

kada kilo. Niadtong 2020, nagkanti-dad lamang sa abereyds nga 18.75 kada kilo ang palit sa mga komersyante sa matag kilo sa kopra sa nag-unang mga rehiyon nga produyser niini. Pinakaubos sa Eastern Visayas (₱14 kada kilo). Sa Bicol, bisan og misaka ang presyo ngadto ₱30 kada kilo, kulang pa gihapon ang napadulong sa maglulubi tungod sa taas nga kaltas sa resikada. Moginansya gikan sa baratong palit sa kopra ang mga komersyante og ₱8.45 kada kilo kung ibaligya na sa mga planta, na mopatong usab sa mas taas pang presyo sa pangkali-butang merkado.

Ang maong mga planta ang nag-unang nagasuplay sa dagkung langyawng kumpanya sa pagkaon ug konsumo. Lakip dinhi ang mga nakapailalum sa Coconut Industry Investment Fund-Oil Mills Group na gipondohan niadtong panahon sa diktaduryang Marcos gamit ang buhis nga gihuthot gikan sa mga maglulubi. Pasiunang ginaproseso sa maong mga planta ang kopra aron magmugna og lana ug uban pang produkto.

Gikan Enero-Oktubre 2020, kinatibuk-ang 1.4 milyong metriko toneladang kopra ang ginaekspor sa Pilipinas. Tungod sa pandemya, mikunhod kini og 21% gikan sa halos 1.8 milyong metriko tonelada nga eksport sa parehong panahon niadtong 2019. Ang Pilipinas ang numero unong taga-eksport sa kopra (64%) sa tibuok kalibutan.

Sa panahon sa *lockdown*, lakip sa mga pamatigayon nga nahimong mabenta ang mga giprosesong pagkaon ug gamit pangsanitasyon. Mayor nga sangkap sa produksyon niini ang lana gikan sa kopra. Ang Nestlé

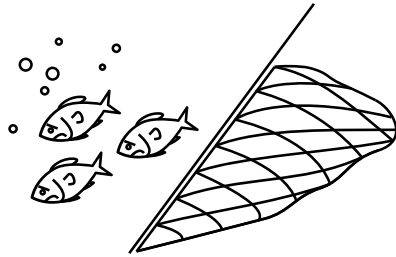
ug Cargill (mga monopolyo sa produksyon sa pagkaon), ug Procter and Gamble (P&G) nagakuha og bul-to sa ilang hilaw nga materyales sa Pilipinas ug duha ka lain pang nasud sa Asia.

Midaku ang kita sa Nestlé, Cargill ug P&G samtang adunay pandemya. Sa tanang monopolyo sa produksyon sa pagkaon, pinakadaku ang kita sa Nestlé niadtong 2020 nga mikabat sa \$13 bilyon. Katugbang kini sa 2.8% nga pagsaka gikan 2019. Pinakadakung nagambag sa kita sa korporasyon ang mga baligya gikan sa Purina (pagkaon sa hayop), nga nagagamit sa salin-salin sa produktong kopra human mapugaan.

Ang kita usab sa Cargill sa parehong panahon mikabat sa \$3 bilyon gikan sa \$2.56 bilyon ayha ang pandemya. Ang P&G, nga pinakadakung nagaprodyus og mga gamit pangsanitasyon (sabon, *shampoo*, *toothpaste*) nagdeklara sa \$12.76 bilyong kita niadtong 2020 gikan sa \$3.63 bilyon sa milabayng tuig.

Minilyong dolyar usab ang gihakop nga tubo sa mga plantang nagaprodyus og lana gikan sa lubi nga nakabase sa Pilipinas. Ang Peter Paul Philippines Corporation ug Primex Coco Products, nga lakip sa pinakadakung nagaproseso ug naga-eksport sa mga produktong lubi, nagtaho sa kinatibuk-ang nabaligya nga mikabat sa \$13.8 milyon niadtong 2020.

240 toneladang isda

kada adlaw
ang ginakawat
sa mga barkong
Chinese

sa soberanong
kadagatan
sa Pilipinas
sa **West
Philippine Sea.**

₱15,000 UG ₱5,000

nga alawans ug *hazard pay*
kada bulan ang angayang
madawatan

sa mga mamumuo sa
panglawas nga wala pa
gihapon ginahatag
hangtud karon.

₱152.9 bilyon kada tuig

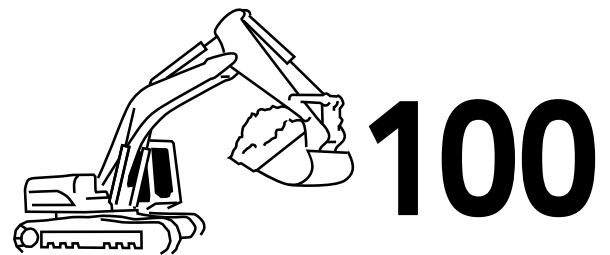
ang gigahin sa **2021** nga
nasudnong badyet
alang sa **pensyon** sa mga
retiradong sundalo ug pulis.

Kini ang **ikatulong pinakadakung aytem sa badyet**, sunod sa pondo nga ginahatag sa mga lokal nga guberno ug pondong awtomatikong ginagahin para sa pangbayan sa interes sa utang.

₱15,000-₱29,000

kada *vial* ang presyo sa Remdesivir,

usa sa mga tambal nga ginahatag sa mga natakdan sa Covid-19. Mas taas kini og 20-40 beses kumpara sa ₱715-₱910 nga presyo niini sa India nga adunay kaugalingong pagpamupaktura sa tambal.

bag-ong kontrata sa pagmimina

ang nakatakhang ihatag human
gipagawas ni Rodrigo Duterte
ang **EO 130** nga **nahuman**
sa **moratorium sa pag-abli**
sa mga **bag-ong minahan**
aron protektahan ang kinaiyahan.

Duterte Resign!

petisyong online nga gisugdan sa mga mamumuo sa panglawas niadtong Abril 5 nga nataho sa **kapin 60,000 ka pirma sulod sa 5 ka adlaw.**

Miguel Díaz-Canel

ang **kasamtangang presidente** sa Cuba,
ang napili sa **ika-8 Kongreso** sa
Communist Party of Cuba niadtong **Abril 20** isip lider niini, sunod ni Raul Castro.

MAYO 1

MAGSUGOD ANG PAG-ULI SA MGA TROPANG PANGKOMBAT SA US UG NATO

gikan sa **Afghanistan** human ang **20 ka tuig**
nga **pakyas nga gyera** sa nasud.

IMF-World Bank, mangingilog og yuta ug kontra-kinaiyahan

Giduyugan sa usa ka online nga koordinadong protesta sa mga progresibong organisasyon ang pag-abli sa Spring Meeting o tigum sa mga lider sa International Monetary Fund-World Bank (IMF-WB) niadtong Abril 11. Sa maong tigum ginagambalay sa mga programa ug ginahisgutan ang isyu sa Covid-19, pautang ug *climate change*. Sama sa nangagi, mipostura ang IMF-WB nga "makikinaiyahan" ug gianunsyo ang plano niining "tangtangan" ang utang sa kabus nga nasud nugti sa pagpatuman sa mga "green investment" o "makikinaiyahang" mga proyekto. Sa aktwal, pagpadayon lamang kini sa neoliberal nga adyendang ginaduso sa institusyon sa tibuok kalibutan. Sa aktwal, ginagamit lamang niini ang maong mga proyekto aron iduso ang malukpanong pagpangawkaw ug kumbersyon sa mga kalasangan ug umahan sa kadaot sa kinaiyahan ug panginabuhian sa bulnerableng mga komunidad nga nagsalig dinhi.

Nagagamit ang IMF-WB pareho sa direktang pamuhunan ug pautang sa mga nasud ug korporasyon aron hatagag dalan ang pagpangilog og yuta. Matud sa usa ka pagtuon sa International Development Association, direktang gipondohan sa IMF-WB ang mokabat sa 14 ka dagkung konsesyon sa pagpangilog sa yuta sa lainlaing mga kumpanya sa dili moubos sa 900,000 ektaryang kayutaan sa Africa, Latin America, South ug South East Asia gikan 2006 hangtud 2016. Dugang pa dinhi ang pautang nga gihatag niini sa mga pribadong kumpanya nga nangawkaw sa dili moubos sa 700,000 ka ektaryang kayutaan sa maong mga lugar.

labing dautan niini ang mga konsesyong gipondohan sa International Finance Corporation (IFC), ang ahen-sya sa WB na direktang namuhunan sa mga pribadong kumpanya. Lakip sa mga gipondohan niini ang operasyon sa mina sa *bauxite* sa kumpanyang Compagnie des Bauxites de Guinée

(CBG) sa Papua New Guinea. Mikabat sa \$200 milyon (₱9.6 bilyon sa bayluyay \$1=₱48) ang gipautang sa IFC sa kumpanya niadtong 2016 alang sa pagpalapad sa operasyon niini. Nagresulta kini sa pagpalayas sa 150,000 Guinean gikan sa ilang yutang kabilin ug pagkahilo sa mga suba nga tinubdan nila sa tubig ilimnun. Ginapondohan usab niini ang susamang proyekto sa Myanmar nga nagresulta sa pagpalayas sa 16,000 ka mag-uuma ug katutubong Karen gikan sa 23 ka komunidad.

Sa kapin 30 ka nasud, aktibo usab nga ginapondohan sa IFC ang lainlaing konsesyon sa pagpangilog og yuta pinaagi sa lokal nga kasosyo niining mga bangko ug pribadong institusyon sa pautang.

Sa Pilipinas, ginaduso karon sa WB ang programang Support to Parcelization of Lands for Individual Titles, usa ka programa sa pagbulag sa mga titulo aron mas paspas kining mapalit sa langyawng mga kumpanya

nga planong magtukod sa mga "mega farm" o mga plantasyon. Langkob niini ang halos 1.4 milyong ektaryang yutang agrikultural nga ginaugmad sa halos usa ka milyong mag-uuma. Niadtong milabayng tuig, nakadawat na ang nasud sa pautang gikan sa WB nga nagkantidad og \$370 milyon (₱17.8 bilyon) alang dinhi.

Kontra-kinaiyahan

Ginapagawas sa WB nga nagga-hin kini og "climate funds" o pondo alang kuno sa pag-amping sa kinaiyahan ug pagbatok sa *climate change*. Bisan paman, nabutyag nga halos 70% sa mga programang ginapondohan niini mao ang mga proyekto alang sa pagprodyus sa kuryente sama sa mga *megadam* ug mga planta sa kuryente nga ginapadagan sa karbon sa 12 ka nasud. Notoryus ang maong mga proyekto sa pagpalayas sa tanang mga komunidad ug nagresulta og grabeng kadaot sa kinaiyahan.

Matud sa datos sa WB niadtong 2015, ang Pilipinas ang nag-una sa mga nasud nga nakakuha sa pinakadakung pagpamuhunan (\$4.9 bilyon o ₱235.2 bilyon) alang sa maong mga proyekto, sunod ang South Africa, Chile ug Malaysia. Sa tibuok kalibutan, pinakadaku ang ginabubu niining pondo (\$1.2 bilyon o ₱57.6 bilyon) para sa San Buenaventura Power Plant sa Mauban, Quezon. Mikabat usab sa \$937 milyon (₱45 bilyon) ang gibubu niini alang sa Therma Visayas Power Plant sa Toledo City, Cebu. Parehong ginapadagan sa karbon ang maong mga planta.

Niining Marso, nagpagawas og bag-ong mga palisiya ang WB aron kuno batukan ang *climate change*. Bisan paman, daghan ang mibatikos dinhi tungod kay wala gilakip sa mga komitment niini ang paghunong sa pagpondo sa mga proyektong nagagamit og *fossil fuel* ug *coal*. AB

Paggrabe sa mga hate crime batok sa mga Asian-American sa US

Nagkagrabe ang ginatawag nga mga *hate crime* batok sa mga Asian-American sa United States (US). Ang *hate crime* mao ang krimen nga nakabase sa kasilag sa partikular nga kolor, kaliwat, relihiyon, gigikanang nasud o etniko, edad, ug kasarian. Lakip dinhi ang kaso sa usa ka 65 anyos nga Pilipina nga gisipasipa sa ulo sa New York. Sa parehong adlaw, usa ka lalaking Asian-American ang nakitang wala nay kinabuhi sa *subway* (sistema sa tren) sa parehong syudad. Matud sa pulis sa New York, misaka gikan sa duha niadtong 2019 ngadto sa 28 ang nataho nga mga *hate crime* sa syudad niadtong 2020. Sa unang mga bulan pa lamang sa 2021, mikabat na kini sa 30.

Sa tibuok US, aduna nay nataho nga 3,800 ka hate incident ang Stop AAPI Hate, usa ka *non-governmental organization*, batok sa mga Asian-American niadtong 2020. Usa sa pinakatataw ang pagpamusil niadtong Marso 17 sa Atlanta sa tulo ka negosyong gipanag-iyahan sa mga Asian-American niadtong Marso 17. Sa walo nga napatay sa pagpamusil, unum ang babayeng Asian-American.

Layong mas taas ang tinuod nga ihap sa mga *hate incident* tungod kay kadaghanan niini, sama sa mga pagtudlo-tudlo, rasistang pagpamalikas ug diskriminasyon, ang wala nataho sa mga Asian-American. Daghan usab ang wala ginaila nga *hate crime* sa mga pulis ug arbitrariyong gikategorisa isip mga ordinariyong krimen lamang.

Gibasol sa kadaghanan ang rasistang mga pamahayag sa kanhing presidente sa nasud nga si Donald Trump sa pagsaka sa kaso sa *hate crime* batok sa mga Asian-American. Niadtong unang mikuyanap ang pandemya, gitawag ni Trump ang Covid-19 nga "China virus," "Wuhan virus" ug bisan "Kung flu." Gipaypayan niini ang kanhi nang *xenophobia* (dili rasyunal nga kahadlok sa mga estranghero) sa pipila ka seksyon sa mga Amerikano batok sa mga Asian-American.

Nakaugat ang *xenophobia* sa mga Asian-American sa deka-dekada na nga diskriminasyon sa sistemang panglawas batok sa mga Asian, sa partikular sa mga Chinese. Sa tunga-tunga sa 1910-1940, dayag nga gibawal sa US ang pagsulod sa

mga mamumuong Chinese sa nasud gamit ang hinungdan nga nagadala sila og mga sakit. Dugang dinhi ang pagtan-aw nga "ginailog" sa mga langyawng mamumuo ang mga trabaho sa nasud. Sa misunod nga mga tuig, labaw kining gipagrabe sa panglantaw nga ang mga Asian-American "kugihan, masunuron ug maalam o maayo sa matematiks" ug sa ingon seryosong makakumpitensya sa pagpangita og limitadong trabaho.

Sa kasamtangan, gibanabana nga anaa sa 20 milyon ang Asian-American sa US. Pinakadaghan kanila ang adunay kaliwat nga Chinese, kasunod ang mga adunay kaliwat nga Pilipino ug Indian. Ang uban pang dagkung grupo ang mga Vietnamese, Korean ug Japanese. AB

"Dili angay nga mosalig sa US sa depensa sa Pilipinas"—PKP

Dili angayang ihikot sa Pilipins sa US ang pagdepensa niini sa West Philippine Sea batok sa pagpangawkaw sa China. Kini ang pamahayag sa Partido sa pagsugod sa 10 ka adlaw nga Balikatan 2021 niining Abril 13.

Ang Balikatan, tinuig nga pagbansay tali sa hukbo sa US ug Pilipinas, ginalunsad karon sa lain-lain bahin sa Luzon. Mas gamay ang ihap sa tumatambong dinhi karong tuiga (736 ka sundalong Pilipino ug 225 ka Amerikano) kumpara sa mga nangagi.

Pinaagi sa Balikatan, ginapagawas nga US ang bugtong masaligan sa Pilipinas batok sa pagpangilog sa

China sa kadagatan sa nasud pinaagi sa mga barkong milisya, Coast Guard ug dagkung barkong pang-isdang.

Usa sa mga yawe ang Balikatan aron bansayon sa US ang AFP aron maghatag og suporta sa mga pwersa sa mga operasyon niini sa ubang nasud, ilabina sa Asia-Pacific. Sama sa nangagi, ginapakita ug palig-onon sa Balikatan 2021 ang kontrol sa US sa doktrina ug mga operasyon sa AFP.

Pagrabehon niini ang pagpatuman sa mga operasyong kontra-insuriyensiya kung asa mga sibilyang Pilipino ang biktima.

"Mas makasisilag ang Balikatan karong tuiga atubangan sa nagkabangis nga gyerang pagpanumpo nga ginalunsad sa AFP sa kabani-kanhan," matud sa Partido Komunista ng Pilipinas. Sukwahi, tungod sa hilabihan ka dugay nga pagsalig sa Pilipinas sa militar sa US, nagpabiling walay katakus ang AFP nga depensahan ang kaugalingong mga teritoryo. AB